

www.szotar.net

az Akadémiai Kiadó online szótároldala

Endreiné Szemők Ildikó

E-mail: szemokildi@gmail.com

A jelen recenziót a *szotar.net* címen elérhető, az Akadémiai Kiadó által gondozott online szótárakról, ezek közül is konkrétan az *Angol–magyar nagyszótár*ról írom. Fordítóirodáknak dolgozom szabadúszó lektorként, a munkámhoz alapvető a szótárhasználat, és úgy találtam, hogy az online elérhető szótárak közül, a tematikus szótárakon kívül, ez a szótár a legjobban használható és a legpontosabb – aminek ára van, a szótár használatáért fizetni kell.

A *szotar.net* felületén immár hét nyelvpárban érhető el szótár: angol–magyar, német–magyar, francia–magyar, olasz–magyar, spanyol–magyar, holland–magyar és orosz–magyar nyelveken. Ezek közül most az angol–magyar szótárral foglalkozom. Ha Akadémiai Kiadó és angol–magyar szótár, természetesen megkerülhetetlen Ország László személye, akinek legközismertebb műve az *Angol–magyar nagyszótár* – az itt elemzett szótár is az ő munkájára épül. Emellett őt tekintik a magyarországi amerikanisztika atyjának, aki számtalan értekezést és tanulmányt publikált az amerikai irodalom és irodalomtörténet témában.

Az aktuális kiadás az Ország vezetésével 1960-ban megjelent *Angol–magyar szótár* átdolgozása, felújítása. Közvetlen előzménye a 2005-ben megjelent papíralapú, két-két kötetes angol–magyar, illetve magyar–angol szótár (az 1998-ban megjelent szótár változatlan utánnomásai), amelyekhez már volt CD melléklet, rajta a szótárak teljes akkori anyaga, hozzáféréssel a *szotar.net* címen elérhető felülethez. A csomaghoz mellékelte kóddal lehetett elérni a szótár online felületét – és amióta ez lehetséges, az egyszerű használatosság miatt gyakorlatilag csak ebben keresgélek. A kiadó többi szótáránál is változó érvényességi idejű próbaverzió érhető el, ami ezen időszak lejártá után előfizetésre váltható vagy egy hosszabb időszak után újra igénybe vehető ez a próbaverzió (IP-cím alapján figyeli a felhasználó gépét, a rendszer tehát nem játszható ki több e-mail-címről történő regisztrációval és bejelentkezéssel (vagy legalábbis nem olyan egyszerűen). Ami az *Angol–*

magyar nagyszótárát illeti, az éves előfizetés most 4980 Ft (a kétéves előfizetés 20%-os megtakarítást kínál: 7990 Ft). A szótár előzménye még Futász Dezső *Magyar–angol üzleti nagyszótára* is (Futász 1994), amelynek az akkoriban nagy újdonságnak számító (bár terminológiai hibákat is tartalmazó) kereskedelmi és üzleti tárgyú szóanyaga szintén bekerült a felújított szótárba.

A szótár nyelvi anyaga rendkívül gazdag: közel félmillió szótári adatot tartalmaz. A címszóanyag relatíve bővült: ahány új címszót felvettek, annyi elavult adatot töröltek is belőle, ami természetesen alaposságot és gondosságot igényelt a szerkesztőktől. Nagy és általános szótárról van szó, amely a köznyelvi szókincs mellett szakszókincset is tartalmaz címszóként. Az állandósult és alkalmi szókapcsolatok, kifejezések száma is meghaladja a 150 000-et. A szótárban helyet követelő új szavak és kifejezések zöme valamelyik szakterülethez, szaknyelvhez kötődik (pl. *air bag* – légzsák, *mobile phone* – mobiltelefon, *laser printer* – lézernyomtató, *greenhouse effect* – üvegházhatás).

Az anyaggyűjtés tehát szükségyszerűvé vált a legfontosabb szakterületekről, úgymint biológia, orvostudomány, informatika, fizika, távközlés, elektronika, közlekedés, környezetvédelem, közgazdaság-tudomány, pénzügy, mezőgazdaság, nemzetközi és uniós jog, nemzetközi kapcsolatok, sport stb. Ezt a gyűjtőmunkát, illetve a gyűjtött szaknyelvi anyag feldolgozását a felsorolt szakterületek kiváló szakemberei végezték. Mivel a kiadónál több „netszótár” is elérhető, akár angol–magyar vonatkozásban, ezért a szerkesztőknek alapos gonddal kellett szétválogatniuk a címszavakat, hogy melyek kerüljenek bele a jelen elemzés tárgyául szolgáló általános szótárba, a szintén ugyanitt és szintén előfizetéses konstrukcióban elérhető *Angol–magyar műszaki szótárba*, az *Angol–magyar pénzügyi szótárba*, a *Magyar–angol környezetvédelmi értelmező szótárba*, illetve a négynyelvű *Európai uniós terminológiai szótárba*, vagy akár többre is ezek közül, mert átfedés nyilván van e szótárak címszóanyaga között.

Mivel nem CD-ROM-on elérhető szótárról van szó, hanem online szótárról, a tárhely mérete a kiadó kompetenciájába tartozik, a böngészés sebessége pedig esetenként a felhasználói oldalról korlátozott, a hardverkövetelmény, a szótár sebessége, illetve a futtatáshoz szükséges platformok nem határozhatók meg, illetve egy részük a kiadó részéről nyilván üzleti titok.

A *szótár.net* valódi online szótárak gyűjteménye. A teljes anyaga előfizetés és felhasználói bejelentkezés után elérhető, nincs lokális telepítés, sem üzemeltetési költség. Az előfizetés időtartama alatt a tartalomfrissítés folyamatos és díjmentes. A *szotar.net* oldalról elérhető még a *szótár.netPRO* (többfelhasználós licenc) is, amely egy vállalatoknak, könyvtáraknak kínált, többfelhasználós, különböző előnyökkel járó, komplex megoldás, illetve letölthető egy mobiltelefonra készült applikáció is, 120 ezer címszóval, 200 ezer kifejezéssel, 60 szakterület szókincsével a jogtudománytól az informatikán át a közgazdaságtanig, kétórás próbaverzióval és utána esetlegesen féléves előfizetéssel, vonatkozó rendszerkövetelményekkel – de ezek nem tárgyai a jelen elemzésnek.

A *szótár.net* Gaál (2012) alapján egyedülálló szótár („leginkább ez a típus hasonlít a hagyományos szótárakra, önállóan, más szótárakhoz való kapcsolat nélkül működnek”).

Gaál (2012) szerint online szótárak esetében a megastruktúrájánál a következő elemek meglétét kell vizsgálni: előszó/általános információk, használati útmutató/súgó, segédletek, hirdetések. Ezek az információk a *szotar.net*-en előfizetett szótárakban a „Szótáram” menüpontra kattintva érhetők el, minden egyes szótár címe alatt, a „Kapcsolódó anyagok” linken.

Az Előszót Magay Tamás főszerkesztő írta, ebben röviden leírja az átdolgozások időrendi történetét és logikáját. A „Kapcsolódó anyagok” linken található a Köszönetnyilvánítás; valamint a „Bevezetés” nevű dokumentum, amely bővebben ír a címszóanyag összeállításáról, a címszavak elrendezéséről. Korábban a szócikkek listázásakor eleinte ugyanúgy ömlesztve jött a lista, mint egy papíralapú szótárban, hogy alig lehetett megtalálni a félkövér betűk között a szavak római számokkal jelölt, különböző jelentéseit – az utóbbi pár hónap fejleményeként most viszont minden új jelentés és új kifejezés új sorban van, ami jelentősen megkönnyíti a szócikkek áttekinthetőségét. Itt említik meg, hogy az enciklopédikus szócikkek, pl. földrajzi nevek esetében számos változás történt, pl. Csehszlovákia már nem is található meg a szótárban (csak a Kéziszótárban, ami újabb előfizetést igényelne), csak *Cseh Köztársaság* és *Szlovákia*.

A szókeresési felületen, illetve az oldal legalján található sávban is elérhető a súgó, ahol segítséget találhatunk az ingyenes, illetve a prémium felület használatához: előbbihez keresési segédletet, keresési tippeket, utóbbihoz a szótárválasztáshoz, a kereséshez, a jobb oldali panelen látható görgethető címszólistához. A szótárakban létezik egy *smartclick funkció* is: bármilyen szót is keresünk ki, ha duplán kattintunk az ott látható szócikk bármelyik elemére, a rendszer azt keresett címszóként értelmezi, és a találati listában meg is jeleníti az aktív szótáraikban fellelhető találatokat. Ezen a helyen találunk segítséget arra az esetre is, ha a speciális karakterek nem jelennek meg megfelelően a gépünkön. A Gyakran Ismételt Kérdések is itt érhetők el.

A szótár előfizetéses alapon működik – sem ezen előfizetési időszakban, sem a próbaverzió használatának időszakában nem látható a felületen külsős hirdetés, csak a keresési felület mellett, attól jobbra látható egy szövegdoboz, ahova kattintva elérhető a „Netszótárak – információ és vásárlás” menü. Kattintás után kereshetünk a *szótár.net* oldalon elérhető szótárak között, az oldal felső sávjában keresési feltételek (ár, nyelvtudási szint, szótárméret és szótártípus) szerint, e sáv alatt pedig nyelvek szerinti csoportosításban érhetők el a további szótárak: angol, magyar, német, francia és további nyelvek szerint. (A magyarszótár-sávban *A magyar helyesírás szabályai*, *Idegen szavak és kifejezések szótára*, *Magyar értelmező kéziszótár*, *Magyar értelmező szótár*, *Magyar szinonimaszótár*, *Környezetvédelmi lexikon* és *Pszichológiai lexikon* érhetők el.)

A keresőablak mellett választhatunk keresési módot, azaz eldönthetjük, hogy címszavakban vagy teljes szövegben szeretnénk lefuttatni a keresést. Például a

kutya szó beírására előbbi esetben csak magát a „kutya” szócikket adja ki eredményül a kereső, teljes szövegben keresve viszont egy halom, esetleg irreleváns találatot is kapunk, kezdve az ’a’ névelővel, hiszen a szócikkben hozott példák között szerepel az, hogy „a kutya”, az „abroncs” (‘abroncson ugrik át, pl. kutya’) – „áll”, „answer”, „arse” (‘heavy arse = lusta dög/kutya’) – a találati lista egészen hosszan folytatódik. A találatok listája mellett, a képernyő jobb oldalán az éppen kattintott címszó szomszédos címszavai látszanak még egy listában, amelyek között szintén lapozgathatunk.

A keresés hatóköre az előfizetett szótárakra terjed ki: ezeknél a keresés eredményeként kapott címszavak, illetve azok szótárbeli első sora látszik – illetve a listában látszanak még az általunk elő nem fizetett szótárakban elérhető találati listák is, ez utóbbiak esetében azonban csak annyi látszik, hogy ezekben a szótárakban megtalálható az általunk keresett szó, illetve egy link vezet el a szótár kétórás próbaverziójához, és az előfizetéshez. Címszóra és kifejezésre is lehetséges keresni – utóbbi esetben az összes olyan kifejezést feldobja, amelyben a keresett szó előfordul.

Ami a lekérdezés módjait illeti, az egyszerű szöveges lekérdezés mellett a reguláris kifejezéseket ismeri a szótár, tehát a *kuty** beírására a „kutya” címszótól kezdve a „kutyafülű”, „kutyagumi”, illetve a **kutya* beírására a „bizonyítvánnyal rendelkező vakvezető vagy mozgássérült-kísérő kutya”-tól az „egykutya”, „kölyökkutya”, „vadászcutya” és társain át a „vadkutya”-ig jönnek a találatok – először az általunk előfizetett szótárakból, majd a nem előfizetettekből is, felkínálva a kétórás ingyenes szótárhasználati próba lehetőségét.

A találatok abc-rendbe rendeződnek: látszik félkövér betűvel maga a címszó, az első pár célnyelvi megfelelő, illetve a sor legvégén a szótár, ahonnan a találat jön. Itt említendő még meg az automatikus kitöltés: elkezdem beírni a szót, és a kereső a keresőablak alatti listában hozza le a lehetséges folytatásokat.

A szócikkek teljes egészében megjelennek a képernyőn. A szócikk elején félkövérrel van kiemelve a címszó, illetve a szócikken belül az egyes jelentéseket elválasztó római számok. Félkövérrel jelennek meg továbbá a keresett címszóval előforduló kifejezések – újabban mindegyik új sorban, ami jelentősen megkönnyíti az áttekinthetőséget. Mivel az angol rengeteg idiómát használ, ezt tartom a *szótár.net* egyik legfontosabb előnyének.

A mezostruktúrát tekintve a megjelent szócikken belül bármelyik szóra kattintva megjelenik a keresősávban a kattintott szó, illetve be is jön a szócikk maga. Egy másik módszer a szócikkek közötti navigálásra a görgethető címszólista a képernyő jobb oldalán, amely a szótár címszavait mutatja betűrendben. Más online szótárakra, illetve egyéb webhelyekre és internetes forrásra mutató linkeket a szótár nem tartalmaz.

A szótár tartalma, illetve a szócikkek mikrostruktúrája Gaál (2012), valamint Fóris és Rihmer (2007) alapján az alábbi szempontok szerint elemezhető:

1. Lexikológiai alapokra vonatkozóan nincs információ.
2. Fonológiai információk: az angol szavak után szerepel a fonetikus átírás (kiejtési segítség azonban nem érhető el).
3. Grafémikai információk az esetlegesen használatban lévő eltérő írásmódokra vonatkoznak – az angol–magyar szótár vonatkozásában ez leginkább a brit angol és amerikai angol változatoknál érhető tetten:
 - Magyarról angolra történő keresésnél az angol megfelelők listázásakor a brit angol az alapértelmezett, csak az szerepel a listában.
 - Angolról magyarra történő kereséskor, pl. a *rumor* szó beírásakor a szótár jelzi a kiejtést, illetve US rövidítéssel azt, hogy amerikai változattal van dolgunk, és egy linkkel elirányít a *rumour* szócikkhez.
4. Grammatikai információk:
 - A római számmal megkülönböztetett jelentéseknél szerepel a szófaj.
 - Angol igéknél a szótári alak mellett szerepel a past tense és a past participle alak, illetve írásban bármelyik alakban kettőződő mássalhangzók szintén jelölésre kerülnek (-gg-, pl. dog → dogged, sarkában/nyomában van (vkinek), üldöz jelentésben).

Az Akadémiai Kiadó szótára szakmailag megbízható. Más szótároldalak gyakran egymástól veszik át a pontatlan vagy terminológiailag nem megfelelő ekvivalenseket – a *szotar.net* ebben is kiemelkedő. Az előfizetésünk idejére az esetlegesen frissülő szóanyag, az új címszavak, funkciók stb. azonnal elérhetők.

Az Akadémiai Kiadó nem egyedüli a szótárpiacon azzal, hogy szótárainak anyagát előfizetés ellenében kínálja: a Grimm Kiadónak is léteznek előfizetés ellenében elérhető szakszótárai, illetve a jogi szakterületen komoly hívnévre szert tett Anglofon Stúdió is kínál angol–magyar jogi szótárat (előbbi az abszolút megfizethető, utóbbi a borsos árú kategória). Az ingyenesen elérhető online szótárakhoz képest az Akadémiai Kiadó a szakmai presztízsével, illetve az általa kiadott szótárak szóanyagával és szakembergárdájával áll a *szótár.net* online szótár mögött. A weboldal okostelefonról is böngészhető, a tartalma optimalizált, tehát nem csúszik szét akkor sem, ha a szokásos monitorméretnél keskenyebb képernyőn kell azt megjeleníteni.

Az online szótárakkal szembeni fenntartások kezdenek megszűnni – az online szótárak a minőség javulásával a pedagógiai célú felhasználás mellett a különböző szakmák és tudományágak képviselői számára is fontos munkaeszközzé váltak, hiszen megbízhatóságuk, a sokféle tudományterületről származó címszóanyaguk miatt magas színvonalat biztosíthatnak.

A szótárpiac átalakulóban van, a papíralapú szótárak ideje is a végéhez közeledik. Az Akadémiai Kiadó meghallotta az új idők szavát, és sokféle méretű és tematikájú online szótárat kínál előfizetőinek, akár mobil alkalmazás formájában is, ráadásul a kétórás próbaverzióval nem is árul zsákbanacsokát – aki kipróbálja, egész biztosan rájön, hogy kiválóan használható szótárakhoz jut.

*

A megjelent cikk a Károli Gáspár Református Egyetem Terminológia szakán Terminológia, lexikológia tantárgyból 2017 novemberében beadott dolgozat. A [szotar.net](http://www.szotar.net) felületet azóta is folyamatosan fejlesztik. Az egynyelvű magyar szótár-csomagok mellett számtalan nyelvi csomag érhető el, így az eddigi négyféle angol–magyar szótár közül sem kényszerülünk már választani, ráadásul az elérhető nyelv-csomagok és a speciális szakszótárak száma is nőtt. Továbbá a vállalati előfizetéshez a régi szotarnet.PRO konstrukciója is átalakult, már csak vállalatra szabott ajánlat kérhető, az intézményi felhasználókat pedig külön ajánlattal várják.

Irodalom

- Fóris Á., Rihmer Z. 2007. A szótárak minősítési kritériumairól. *Fordítástudomány* 9. évf. 1. szám. 109–113.
- Gaál P. 2012. Szempontrendszer online szótárak minősítéséhez. *Magyar Terminológia* 5. évf. 2. szám. 225–250.

Források

- Ország L. 1960. *Angol–magyar szótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Magay T., Ország L. (főszerk.) 1998, 2005. *Angol–magyar nagyszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Futász D. 1994. *Magyar–angol üzleti nagyszótár*. Budapest: Tudex Kiadó Kft.
- www.szotar.net (2017.10.28.)